

Брати Капранови

Приворотне зілля

— Товариш майор, давайте переходити на рідну мову. Для повноти картини. — Молодий кремезний чолов'яга навіщось поправив під пахвою кобуру з важким «Макаровим» і посміхнувся.

Вагон СВ м'яко похитувався, останні сонячні промені перестрибували зі склянок від чаю на тарілку з печивом та над'їдені бутерброди. Супутник молодого з пістолетом, невисокий, але теж міцний, був набагато старший за свого товариша, однак виглядав зовсім не погано, по-спортивному. Справжній його вік навряд чи вдалося б легко вгадати, якби не зрадливо поріділе волосся на маківці, що вже помітно окреслювало контури майбутньої лисини. Але краще було б не звертати уваги на такий незначний гандж, а якщо і звернули, не говорити — настільки важливим, ба навіть болючим було це питання.

— Тоді, лейтенанте, — володар лисини, чи то пак чуприни, так підкреслив останнє «е», немовби саме у ньому сконцентрувалися всі особливості «рідної мови», — напоминаю вам, що мене звать Микола Пилипович. Тоже для повноти. І заховайте... оружие, воно тут не цеє...

— Недоречне, — підказав молодий.

— Да-да, — погодився старший, що назвався Миколою Пилиповичем, і, спостерігаючи, як співрозмовник ховає свою кобуру в сумку, поцікавився: — А звідки ти, Петро?

Він перейшов на «ти» швидко і природно, наскільки це можливо з молодшим за віком та званням.

— Я, Миколо Пилиповичу, з півдня.

Цей молодик, якого супутник звав Петром та лейтенантом, був гарний на обличчя. Впевнений погляд, вольове підборіддя, властиве людям, які відчують за собою велику силу. Він користувався б неабияким успіхом у дівчат, якби мав час зайнятись ними як слід. Чорнявий чуб у хлопця завивався крупними кучерями, проте ззаду волосся було по-установному коротко підстрижене.

— А я з Києва.

Розмова вщухла. Чи то співрозмовники більш не мали чого сказати одне одному, чи щось інше, але хвилини зо три чутно було тільки, як перемовляються колеса і подзеленькують ложки в склянках. — Іще чаю? — двері прочинила кругленька провідниця.

— Будь ласка, — обізвався Петро, а Микола Пилипович привітно посміхнувся. Вона була якраз на його смак — фігуриста й невеличка.

Провідниця поставила на стіл склянки з підозріло міцним напоєм і заходилася збирати

порожній посуд.

— Мг... цей... коли будем на місці? —
поцікавився Микола Пилипович.

— За розкладом, — вичерпно відповіла жінка.

— А точніше?

— У коридорі висить. — Вона вочевидь не
бажала продовжувати розмову.

Микола Пилипович зітхнув.

— Не ключє? — поцікавився молодший колега,
коли провідниця причинила за собою двері.

— Та! Сама не знає свого щастя. Я її ще
спочатку в купе прижав чуть-чуть, так тепер
огризається... Е-ех! Зараз би водочки! —
несподівано продовжив він. — Но на службі
нізя... — У голосі вгадувалась запитальна
інтонація.

Петро не заперечив, але й не підтримав, тому
деякий час вони просто сьорбали темний чай.
Микола Пилипович хмурило чоло.

— Так шо, товариш майор, ми цих відьом в
самому городі будемо шукать? — врешті вирішив
змінити тему хлопець.

— Петре, — Микола Пилипович знову
натиснув на «е», — не в городі, а в місті, і не в
місті, а там, де скажуть, і не шукать, а виявлять. І
вообще, давай не будем нарушать конспірацію, на
місці буде видно. — Молодий співрозмовник
опустив очі, визнаючи помилку, а Микола

Пилипович запропонував: — Пішли лучче в ресторан.

— До ресторану, — обережно виправив його Петро.

— До ресторану, — погодився Микола Пилипович і раптом вилаявся: — Чорт! Знаєш, коли я в останній раз балакав? Літ тридцять назад. Якби знати, що пригодиться...

— Ніколи не вгадаєш, як життя обернеться, — філософськи зауважив Петро.

Завдяки своїй молодості він трошки вільніше почувався на теренах рідної мови, але все одно розумів, що будь-який невимушений діалог у ресторані видасть їх з головою. А це було небажано, самі розумієте.

— Життя так обернулось, що всім по голові, - продовжив філософію старший товариш. — Єслі б мені колись сказали, що я петлюровському флагу буду честь оддавати...

Петро співчутливо покивав. — І взагалі, я не розумію начальство. Куди ми оце їдемо? В Києві оно, кажуть, три Лисих гори. На них, мабуть, і контингент соответствующий. Чого іще шукати?

— Думку начальства пойняти трудно. Но можно. В городі воно, понімаєш, не зовсім то. А на природі, у самій середі, не... средо... цей...

— Середовищі?

— Ага. — Микола Пилипович винувато

шморгнув носом.

— А може, краще в купе посидимо? — запропонував Петро несміливо. — Цей... повправляємось. Бо ці відьми... ой, пробачте, об'єкти, мабуть, українською.

— Давай, — сумно погодився старший. — Устроїм тут філологічний факультет... Чорт! Я ж в анкеті всігди писав, що володію!

А вагон летів у черзі своїх зелених братів у глиб країни, лишаючи за вікнами садочки, струмочки, черешні-вишні та брудні хатки стрілочників.

Петро почухав потилицю.

— Давайте так. От як ви скажете, допустим, іти? Ще як можна сказати? — Іти... ну как іти? — Микола Пилипович не звик до таких вправ. — Ну, бігти.

— Плентатись, — швидко відповів хлопець.

— Ага, отак, значить, да? Плентатись, плентатись... Ну, шкандибати.

— Чимчикувати.

— Чимчикувати... — Микола Пилипович замислився, наморщивши чоло. — Ну как... ну, походжати.

— Крокувати, — швидко відказав Петро. Він уже грався колись в таку гру.

— Летіти, — вдався до хитрощів Микола Пилипович.

— Повзти, — посміхнувся Петро.

— Плазувати, — виправив Микола

Пилипович.

— Можна і повзти.

— А! Ну, тоді плазувати. Я кажу — плазувати.

— Плазувати — це не зовсім... Хай...

Тинятись.

— Гуляти.

— Швендяти.

— Швендяти?.. Ну, шльондрати.

— Кульгати.

— Хм... хм... — Микола Пилипович клацнув пальцями. — Маршу... не, марширувати.

— Марширувати? — зіщулився Петро, й обидва співрозмовники посміхнулися. — Добре, тоді дибати.

— Що?

— Дибати.

— Як це?

— Ну як, подибав.

— Подибав... Добре. Стрибати.

— Рухатись, — просто і переможно відповів

Петро.

— Шляти... ні, - Микола Пилипович щиро зареготав. — Да... Підтюпцем.

— Що, підтюпцем? — Іти підтюпцем.

— Це не глагол, то єсть, дієслово, — виправився Петро.

— А що?

— Ну, я тоже можу так: повільно, швидко, дуже швидко...

— Добре, — здався Микола Пилипович. — Хм... гасати!

— Прошкувати!

За деякий час, залишивши колегу у глибоких роздумах щодо багатого синонімічного ряду рідної мови, Петро вийшов з купе. Поруч біля вікна стояли, милуючись заходом сонця, двійко розмальованих дівчат. За часи Петрового навчання таких звали кляксами. Побачивши гарного поставного парубка, клякси заозиралися та захихотіли поміж себе. Петро розкуто посміхнувся:

— Далеко їдемо, дівчата?

Але клякси чомусь знітилися. Посмішки вмить зникли з їхніх облич.

— Далеко, — з наголосом на останньому складі сказала одна з них, і дівчата зникли у своєму купе, вочевидь втративши цікавість до можливого співрозмовника.

Петро знизав плечима. Що ж це, на таке його щире слово та така реакція. Невже в Україні вже рідної мови не розуміють?

— Студентки, — почувся ззаду рипучий голос. — Вчені поставали.

Петро обернувся. З дверей поруч визирав дідуган, сухенький, підтоптаний, з невеличким

жовто-блакитним прапорцем на грудях. Мимоволі Петро якось внутрішньо підібрався. До націоналістів він звик ставитися з професійним інтересом.

— Одцурались того слова, що мати співала, як малих їх повивала, з малими розмовляла, — рипів далі дідуган. — Пам'ятаєте, як казав Кобзар?

Петро не зразу зметикував, про якого кобзаря йдеться, але про всяк випадок кивнув.

— Перепрошую пана, а звідки ви будете?

— З Києва, — якось непевно махнув рукою Петро. Йому одразу стало ніяково за свою недосконалу мову перед освіченим дідом. Хіба що не знітився, як ті дівчата.

— Так-так, — покивав головою дід. — У Києві зараз рідко почувеш рідне слово. А знаєте, юначе, я пам'ятаю ще ту українізацію. Я тоді був у Харкові, і, уявіть собі, лекції нам деякий час читав сам Підмогильний!

Петро відчув, що розмова заходить на хливку стежку. В училищі колись завкафедрою був полковник Підмогильний, теж лекції читав, невеличкий такий, чорнявий, але навряд чи саме його мав на увазі національносвідомий дід. Щоб застрахуватися від можливих несподіванок, хлопець удався до старого, проте вірного прийому — прицокнув язиком, немовби від великого захвату, а сам тим часом взявся за ручку купе,

готуючись до відступу.

— Які люди були, які люди! — продовжував рипіти дід. — А я ж їх усіх бачив отак, як зараз вас. І Майка Йогансена. Ви ж знаєте Майка Йогансена?

Петро впевнено посміхнувся, — мовляв, аякже! — а сам потрошку прочинив двері.

— Я тоді ще малий був, а батько працював у видавництві, от і мене брав із собою. А які очі в них були! Які обличчя! Коляда приїздив, Юрій Клен...

Тут уже Петрові пощастило — коридором хтось ішов, а тому, немовби ввічливо пропускаючи людину, хлопець заховався до купе. Ну його до біса, такого діда. Явний недобиток. І як його пропустили старші товариші?

— Простувати! — зустрів з порога Микола Пилипович.

— Га? — не зрозумів Петро.

— Простувати.

— Було. — Петро всівся на полицю.

— Не було. То прошкувати було.

— А... Просуватись. А хто такий Йогансен?

— Нєм... німець який-то. Сунути.

— То-то ж воно, що німець... Линути.

— Де ти їх береш?

— Та дід тут...

— Який дід? Слова де береш?

— Слова?.. А! Так у мене по українській в школі п'ять було.

— Чкурнути!

— Тупати!

Задушливий вечір огортав простирадлом степ — сонце вже заховалося за обрієм, поступаючись місцем щербатому з лівого боку білому місяцю. Гайок на пагорбі похмуро коливав кошлатими вітами, а трава під ногами стояла тиха-тиха, наче нежива. Ставок куцьорбився в очереті, а небо вгорі, темне серпневе небо, наче кришка на казанку, що не дає видихатися наваристому борщу... І раптом — чи почулося, чи справді — свиснуло щось пронизливо, так що сколихнулися брунатні голови очерету, реготнуло коротко і так само раптово затихло. Чебрець зашепотівся, обговорюючи. Що це було? — А ви не чули? — Наче все як слід. Задуха. Гай. Став. Степ.

Ой, а звідки це?

У степу з'явилися дві постаті. Здається, жінки. Оце так! Де ж вони взялися? Чи вийшли з гаю, чи випірнули зі ставу? Ніхто не помітив. Прогледіли. Що ж, подивимося ближче. Так, це жінки, молоді. В руках у обох... мітли, чи що. Мітли. От вони їх поклали, от... Боже, та вони ж зовсім голі!.. Тобто невдягнуті зовсім. Обидві. Ого! Одна, білява, наче трохи вища, а друга молодесенька, зовсім дівча. Тіло ще не закруглилося, маленькі тендітні перса так задерикувато стирчать. Та й перша не стара,

років двадцять щонайбільше — дівчата в нас зріють рано. Тіло налите — плечі, стегна... ой, не вводьте в гріх. Хто ж це? Може, дачники з міста приїхали, зовсім оскаженіли, голі ходять? Ні, щось не те. А дівчата гарні. Парубки десь за такими впадають! А скоріше не десь, скоріше тут, поруч.

Дівчата полишили свої мітли, заоглядалися навкруги і, нічого не побачивши, окрім вечірнього степу, звели очі до неба. І Місяць відповів їм своїм світлом, заграв на засмаглій шкірі, пестячи її ніжно, пробираючись у найпотаємніші куточки. Якийсь час дівчата стояли нерухомо, та раптом білявка крикнула щось, стрибнула вперед, перекинувшись через голову, і покотилася по землі, широко загрибаючи руками. Не встиг ще одлунати її голос, як молодша стрибнула слідом просто на землю і покотилася навздогін, неначе змагаючись у спритності та у гучності вигуку. Трава зашмагала тендітні тіла, обіймаючи їх паростками, тицяючи цікаві голівки квітів між пальці, під пахви, у найменші складочки шкіри.

— Ге-ге-ге-ге-ге-е-ей!

Та що там намагатися передати цей вигук — дарма праця. Дівчата котилися одна за одною схилом до берега ставка, потім праворуч і знову степом. Через голови перекидалися, та все з вискотом, з вереском. Обіймали землю довгими гарними руками і знову котилися, не можучи

спинитись. Очерет здивовано кивав, ставок зітхав, і тільки Місяць мовчки дивився, за свій довгий вік набачившись, мабуть, і не такого. Дівчата припадали грудьми до землі, і вона відчувала їхню теплу повноту, ноги спліталися з лободою і відштовхували її, віддаючись материнці, а пирій притискався до ніжних спин, уступав круглим стегнам, лягав долу й одразу ж зводився на рівні, жадаючи дівочого тіла.

— Ге-ге-ге-ге-ге-е-е-ей!

Але диво — що довше котилися дівчата по землі, то похмурішим ставало небо, бурмосилося хмарками, а потім хмарами. От і Місяця вже не видно.

— Ге-ге-ге-е-е-ей! І раптом, наче відповідаючи цьому вигуку, на обрії заgrimіло. Вітер зірвався і заколисав степові трави.

— Ге-гей!

З півночі надходила гроза. Чорні важкі хмари насувалися стіною, клубочачись та налазячи одна на одну, наче побоюючись, що не встигнуть. Прошерхотіла блискавка, і слідом за нею ще раз заgrimіло, низько та розкотисто. Запахло дощем. А що ж дівчата? От вони підвелися, голі та бездоганні на тлі бурхливої ночі, от ще раз верескнули і, зірвавшись з місця, з розгону шубовснули у теплу ставкову воду. Здійнялися бризки, і вода прийняла гарячі тіла, змиваючи з них пил, піт та травинки, що

не змогли втриматися на місці, захоплені стрімким рухом.

Чергою вдарив грім. Дівчата випірнули з води і стали поволі виходити на берег. Струмочки та річечки стікали їх ніжною шкірою з плечей на перса і, зриваючись звідти на засмаглі животи, блукали у ніжному волоссячку і далі стрункими ногами котилися вниз, повертаючи воду ставку. Тільки вкрадені крапельки виблискували на оксамитовій шкірі чорнявки.

Хмари вже не сунули — вони летіли нічним небом, повні води, немов боячись не донести дорогоцінну ношу. Вітер шмагав їх і рвав у клоччя. Грім бабахав, немов заведений, аж очерет пригинався. І от в одну мить, коли все принишло у передчутті нового удару, з неба щільною стіною линув дощ — стрімкий, теплий літній дощ, він затьохкав по широкому люстру ставка, застукав у гарячу землю. Неначе вмить відкрили заслінку, і розверзлися хлябі небесні. А дівчата... Та де ж вони? Щойно були тут. Знову прогледіли — обидві зникли разом зі своїми мітлами, наче й не було. Тільки порожній до обрію степ підставляв свої широкі груди зливі, тільки гай шарудів вітами й очерет пригинався. Наче примарилося все стомленому за день оку.

І хоч синоптики щось брехали по радіо про

антициклон, вночі пішов дощ, та не просто дощ — справжня злива. Невеличкий районний центр і села навкруги нього в один момент стали мокрими-мокрісінькими, вода потекла запліжженими вулицями, змиваючи з них літню спеку, косі струмені в одну мить розчесали та уклали, немов у перукарському салоні, кучері садочків та гаїв, а дерева вдячно закивали, заплескали вітами. Дощ помив до блиску навіть старі пошкрябані вікна поїзда, що всю ніч летів мокрими рейками і тільки на ранок зупинився перепочити на самотній станції.

Проте несподівано почавшись, злива так само несподівано припинилася, і, наче зустрічаючи гостей, з безхмарного неба знову засяяло липнече сонце, немилосердно випаровуючи калюжі та лишаючи в повітрі лише спогад про нічну грозу.

З дверей охайного будиночка на тихій вулиці вийшли знайомі нам з потягу колеги. Вдягнені вони були важкувато, як на цей теплий липневий ранок. Петро мав на собі світлу спортивну куртку, з-під якої визирав комір строкатої сорочки, та джинси. Микола Пилипович, нижчий на зріст, носив добру сіру пару, певно, закордонну. Картину доповнювали чорний чуб і сумка через плече в лейтенанта, а також майорська сивина, що визирала з-під капелюха, та «дипломат» у майорській-таки короткій руці.

Петро озирнувся на будинок, який вони щойно полишили. Високі дерева обступали його з усіх боків, утворюючи глибоку затишну тінь. Тільки на вивісці біля сходів блищали сонячні промені, так що звідси, з вулиці, не можна було прочитати її зміст.

— Добре устроїлись колеги.

— Переводись сюди, теж добре устроїшся, — слушно зауважив Микола Пилипович, і Петро зареготав.

Місто насолоджувалось липневим днем, а втім, що нам до міста, коли наші знайомі явно затримуватися у ньому не збиралися. Вузькими зеленими вулицями дісталися вони автовокзалу, купили квитки і всілися на задньому сидінні білого з брудно-червоними смугами «ЛАЗу».

Всупереч елегійній погоді, сіра від пилу шкіряна обивка зустріла колег пекельним жаром — чи то від сонечка, що примудрялось-таки пробитися крізь щільно вкриті засохлим брудом вікна, чи то від двигуна, що торохкотів під самими ногами. Відчувши, що місце вибрано не зовсім вдале, Петро спробував роздивитися вільні крісла десь посередині, але люди в напівзаповненому салоні сиділи так хитро, що двох порожніх місць поряд просто не було.

— Та плюнь ти, — Микола Пилипович торкнувся ліктя свого молодого товариша. — Тут

наче недалеко.

Шофер меланхолійно палив на вулиці біля дверцят. Людей потрошку більшало. Майже всі вони були знайомі між собою — віталися, неспіхом розмовляли. За розкладом давно вже треба було їхати, але жоден із пасажирів не виявляв неспокою. Двоє колег на задньому сидінні лише здивовано презиралися. Якщо вони так виїздять, цікаво, коли до місця дістануться?

Нарешті водій викинув цигарку і поліз до кабіни. Двигун заревів, закашляв давлячись.

— Жінку подождіть!

Товстелезна баба, відхекуючись, пхала в задні двері товстелезні ж таки клумаки.

— Всі уже?

— Ой, ще хвилинку!

— Поїхали!

Двері гучно зачинилися, двоє на задньому сидінні зітхнули з полегкістю, і смугастий «ЛАЗ» рушив вулицями, розганяючи полуденну тишу.

Мабуть, не треба описувати всі незручності подорожі на задньому сидінні розпеченого липневим сонцем автобуса, коли більш-менш пристойний асфальт скінчився одразу за межами міста і дорога потонула у сірій куряві. Професійно витривалі добродії, яких безжально кидало вгору-вниз, здивовано поглядали на діда, що, вмоствившись поруч, спав, неначе дитина, не

прокидаючись, навіть коли підлітав над кріслом під самісінький дах. Останні спогади про нічний дощ розвіялися вже на п'ятому кілометрі. Сморід пального, перемішаний з пилом, ліз у легені та шлунок, і якби не високі фізичні кондиції колег у цивільному, довелося б робити позачергову зупинку десь посеред шляху.

Тому, коли «ЛАЗ», врешті-решт, викинув їх біля кам'яної будівлі з великим написом «ЗЕЛЕНЕ» на даху, обидва відчували неабияке полегшення. Заховавшись під стіною від хмари смороду, що на прощання послав автобус, вони з цікавістю роззирнулися навкруги.

Кам'яна зупинка стояла просто серед степу, і жодних ознак життя поруч не було. Від шляху праворуч відходила вузьенька стежка, що ген далі губилася у невеликому гайку. Світило сонечко, і приємний зелений колір дерев на обрії приваблював значно більше, ніж припорошена дорожнім пилом брудна напівсуха гичка по той бік дороги. Мандрівники, не змовляючись, зразу попрямували до гаю. Вони не вагалися чи то через те, що їм так добре знали, куди йти, чи тому, що не мали в кого питати, бо стояли на зупинці самі.

Треба зауважити, до речі, що, незважаючи на літню спеку, обидва подорожні були ретельно застібнуті на всі гудзики. Хоч навряд чи це могло бути приємним, особливо після задушливого

автобуса.

— Слухайте, як вони тут їздять? — Петро невдоволено струсив припорошеним чубом.

Микола Пилипович знизав плечима й зауважив:

— Давай бистрень... швиденько до того лісу. Там тіньок.

— Це гай, — виправив Петро.

— Тим більше.

Кілька хвилин ішли мовчки. Потім молодший видихнув гучно:

— Ви понюхайте, яке повітря! Як пахне!

Микола Пилипович переклав «дипломата» з руки в руку і кивнув. Важко сказати, чи справді йому сподобався степовий дух, чи то він просто підтримував розмову. А Петро вів далі:

— Пам'ятаю, як малими були, на велосипеди — і по кукурузу. Отак по степу. Тільки то вже в августі. А потім варимо її з маслом.

Микола Пилипович щось зосереджено помурмотів під ніс, загинаючи пальці, і видихнув:

— У серпні.

— Що? — не зрозумів Петро.

— Не в августі, а в серпні.

Петро присвиснув:

— Ого! А зараз...

— Липень, — переможно оголосив Микола Пилипович. — А був червень. Слухай, Петро, я маю

предложеніє, то єсть пропозицію. Давай трохи поміняєм легенду. Хай ти будеш научний робітник, а я вже так якось.

— Як це, так?

— Ну, родственнік, чи шо. А то який я научний робітник. Ти хоч балакаєш. А мене ж засміють — фольклорист, а балакать не може. Спалимось.

Петро замислився.

— Воно то конешно. Але ж інструкція. І потім, чого це раптом я взяв у командіровку родича? Де ви таке бачили?

— Та ти понимаєш... — Микола Пилипович почухав потилицю і тут-таки обережно поправив капелюха.

— Не переживайте ви, — заспокоював хлопець. — Я цих учених знаю. Вони ще гірше балакають за вас. Вони тільки писати вміють, а говорять, як усі.

— Засипемось.

— Не засипемось. Ми із столиці, а у столиці все не так, як у людей.

— Не нравиться це мені, - пробуркотів старший групи, але наполягати не став.

Стежка, ошукавши подорожніх, завернула перед самими деревами і пішла праворуч. Довелося й далі крокувати під пекучим сонцем, витираючи спітнілі чола.

— У вас пити нема нічого?

— Откуда? — Микола Пилипович сумно хитнув головою і раптом витягнув руку. — Дивись!

Ліворуч від стежки, притулившись до гаю, стояла самотня хатина.

Петро глянув запитально:

— То вже, виходить, село?

— Та не, село наче, казали, справа. Хутор, напевно. — Микола Пилипович замислився і запропонував: — Давай туди заскочим. Води попросимо, а заодно розузнаємо що і як.

Хатина стояла зовсім одна. Чисто вибілена, охайна, навіть чепурненька. Невеликий доглянутий садочок. Як намальоване все. А з-за рогу виглядала мазана вапном приземкувата криниця, дражнячи спраглих своєю прохолодною глибиною.

Подорожні наблизились до хвіртки.

— Хазяїн!

З-за паркану люто загавкало.

— Хазяїн!

— А не перескочить? — Микола Пилипович занепокоєно вказав на небезпечних розмірів собацюру, що аж захилювався з люті, стрибаючи на паркан та порушуючи елегантний настрій, що навіювала садиба.

— Чорт його знає. Краще трошки відійти... Є тут хто-небудь?

Але на гукання ніхто не озивався.

— Нема хазяєв.

Криниця за парканом нахабно продовжувала зваблювати колег своїми прохолодними мазаними стінами, але собака бігав як раз навколо неї, не даючи змоги навіть мріяти про воду.

— Може, сплять вони? Ану ще раз.

— Ха-зя-їн!

— Гав-гав! — оце і вся відповідь.

Нарешті, коли мандрівники вже втратили останню надію, двері хатини зарипіли, і собака, наче за командою, замовк.

— Здрастуйте вам, хазяїн.

Серед двору зупинився сивий-сивенний дідуган. Невеличкий, зморшкуватий, з тих, знаєте, що не розбереш — чи сміється, чи щириться, чи привітає, чи накричить. Мав він чорні очі, солом'яного бриля, носа кривого з великою темною бородавкою, що трусилася в такт ході. Неприємний, одне слово, був дід. Привітання не почув чи не схотів почути.

— Здрастуйте! — голосно повторив Петро: чорт його зна, може, глухий.

Старий неохоче кивнув.

— Спека сьогодні. — Хлопець посміхнувся якнайщиріше. Він відчував якусь напругу всередині чи ніяковість, може, тому що давно в селі не був, забув, як воно тут заведено.

Дід кахикнув, а собака, що підійшов до його

ніг, знову загарчав.

Побачивши, що хазяїн не озивається, Петро посміхнувся ще раз:

— Водички не дасте напитися?

— Нема водички, — дід глянув спідлоба. Чорні очі люто крутонулися.

Микола Пилипович від подиву заляк на місці. Такого він не чекав.

— А криниця? — Петро теж був здивований.

Дід озирнувся:

— Криниця... Так відра ж нема. — Лишивши подорожніх кліпати очима, він обернувся до них спиною і пробурчав під ніс: — Ідть собі, ідть.

Собака знову люто кинувся на паркан.

Петро з Миколою Пилиповичем отетеріло дивилися одне на одного, а дід, ще раз озирнувшись, махнув рукою. — Ідть, ідть. — І бородавка на його носі гойднулася люто.

Оце так!

Уже відійшовши, супутники зно ву почули дідів голос. Мабуть, собаці щось казав, а може, й лаявся услід.

Петро розвів руками:

— Ну-ну!

— Бандеровець! — сказав Микола Пилипович. — Стріляв би.

Професійна стриманість вмить розтанула. Вони не могли дібрати слів, а як твердо вирішили

розмовляти «рідною мовою», то тільки люто сичали крізь зуби.

— Ну, це ж нада! Націоналіст!

Піт заливав чоло і потоком струмився з-під капелюха Миколи Пилиповича.

— Треба було з пістолета шарахнуть собаку і напитися, — врешті сформулював свою думку Петро.

— Ага, і діда заодно. — І як це можна, у нас же на Україні люди щирі, привітні, де ж це таке бачено?

— А может, он москаль? — припустив Микола Пилипович.

Петро подивився на нього, і в наступну мить обидва весело розреготалися.

— Гадюка! — підсумував, одсміявшись, Петро.

Та звідси вже видно було крайні хати. Село і справді виявилось праворуч, гай — ззаду, а попереду, якщо пройти стежкою, височіла осока, беручи в щільну облогу озерце, чи то може ставок, чи щось таке подібне.

Петро раптом запропонував:

— Дивіться, там, напевне, вода. Пішли, скупаємось?

— Думаєш, можна?.. А, чорт з ним, пішли! — рішуче видихнув Микола Пилипович і ще раз вилаявся.

Петро першим звернув стежкою до води. Тепер, коли пересміялись та отримали добру перспективу охолонути, напруга минула і життя знову засяяло приємними барвами.

— А ви знаєте, я зараз вспоминаю, то єсть згадую, ті матер'яли, що нам давали читать. Вони нас за дураків держать?

— Що? — не зрозумів Микола Пилипович, доганяючи.

— Я кажу, те що там написано. Що дощ ховають, зорі крадуть, що треба голим за борону ховатись. Уся ця галігатня.

Микола Пилипович озирнувся, немов перевіряючи, чи не підслуховує хто.

— Та ні, поніма... розумієш, ніхто нікогда серйозно цим вопросом не зацікавився. А тепер виясняється, що там є велика... ну вобщем, сила. Знаєш, екстрасенси всякі, колдуни... От і прочухались. А матеріали? Нема ж нічого. Нас просто познайомили з тим, що найшли.

— Спеціалісти, — в'їдливо зауважив Петро.

— Які є. Може, з нашою поміччю будуть луччі.

— А ви вірите у всіх цих екстрасенсів?

Микола Пилипович посміхнувся:

— А хто нас спрашиває, вірите чи не вірите? Єсть явленіє, єсть общественний резонанс. Треба його іпользувать.

— Використовувать.

— Використовувать, — погодився Микола Пилипович. — А для начала — ізучити. Не ізучимо ми — ізучать вони, і, щитай, знову отставаніє. Шеф же ясно сказав — ми з тобой на самому передньому краю. Наша справа — добуть істочник інформації... - Микола Пилипович раптом схаменувся, очевидь, зрозумівши, що забалакався, і закруглив свою промову: — Така от фігня, товариш младший научний сотрудник.

Осока щільною стіною охоплювала береги, та пройшовши крізь неї, подорожні опинилися на величенькій галявині, вкритій важким прісноводним пісочком. Сам ставок був невеликий, метрів сімдесят у діаметрі, і, на диво, з чистою водою. Петро кинув сумку й швидко роззувся.

— Ех, тут можна голяка купатись, щоб труси не мочити!

Микола Пилипович обережно прилаштував свого капелюха на сухій стеблині. Петро рішуче роздягався. Пістолета, який, попри вказівки начальства, знову висів у кобурі під пахвою, він ретельно загорнув у куртку й поклав поруч з «дипломатом» супутника. Микола ж Пилипович, як старший за віком, давно вже припинив удавати з себе Джеймса Бонда, а тому зброю, за винятком крайніх випадків, на себе не чіпляв.

— Піджака больше не надягну, — тепер він

критично розглядав мокрий від поту комірець сорочки.

Петро витяг остюка зі своїх джинсів.

— Чорт! Набрался. — І раптом заляк з напівзнятими штанами. — Стой! — Він уважно подивився кудись убік, заправився і зробив кілька кроків. — Ми тут не одні! — Петро підняв з землі бавовняну жіночу сукню, білу з червоними квіточками. — І туфлі оно, — підказав Микола Пилипович.

— Ага. Русалка, — зробив висновок лейтенант і заоглядався, сподіваючись побачити власницю одягу. Але навкруги було порожньо і тихо, жодної хвильки, жодного коливання осоки.

— Забувся хтось, — припустив Микола Пилипович.

— Ну да, а сама пішла без одягу. Ги.

Вони продовжували уважно озиратися, проте, попри свій професіоналізм, нікого не помітили.

Петро з жалем резюмував:

— Голяка не покупаєшся. Прийдеться мочитися... цеє... мокнути.

Він поклав сукню на місце, ще раз для певності озирнувся, а тоді повернувся до роздягання.

— Аборигени, — Микола Пилипович обережно знімав штани, демонструючи смугасті довгі труси. Петро носив модні, білі з кольоровою

гумкою.

— Тубільці. — Він першим ступив у воду.

— Тубільці, це шо?

— Це те саме, що аборигени по-нашому.

— По-вашому?

— Та ну вас!.. Ух, гарно! Цікаво, яке тут дно?

Микола Пилипович підійшов до свого молодого колеги. Вода приємно холодила литки. Майор зачерпнув води долонею, змочив потилицю, тоді ще раз зачерпнув, понюхав, а потім відчайдушно сьорбнув у себе.

— Ух, вкусна!

— Без хімікатів? — Петро і собі став сьорбати, із задоволенням крекчучи.

— Завтра поспотримо, — Микола Пилипович прислухався до свого живота й зітхнув. — А когда малий був, ми тільки так і пили, з річки, і вода була вкусна, отака от.

Петро теж нарешті напився, а тоді ляснув себе руками по стегнах.

— Е-ех! Зараз теж як у дитинстві нирну, аж бризки полетять! — Тут він несподівано зупинився та плюнув. — Часи! — Він показав Миколі Пилиповичу руку з годинником. — Забувся!

— У мене водоніпроніцаємі, - відповів задоволено той.

Петро зробив два кроки назад, розстібаючи ремінця, і вже почав обертатися, коли раптом з

берега пролунав рішучий голос:

— Стій! Не озиратись! — І оскільки хлопець за інерцією ще продовжував свій рух, голос для певності додав: — Стрілятиму!

Петро остовпів. Голос був тонкий, але досить відчайдушний, щоби виконати погрозу. Вода плюскотіла під ногами. За три кроки позаду на «дипломаті» лежали його, Петрові, речі, в тому числі й пістолет, але саме звідти лунали загрозливі слова.

— Що? — запитав Петро, тягнучи час. Майор стояв попереду в трусах, теж нічим не в змозі зарадити.

— Стрілятиму! — відчайдушно повторив голос.

— А-а-а... — повільно протягнув Петро, і раптом одним миттєвим рухом зігнувся навпіл та стрибнув убік. — Давай, майор! — крикнув він, в один крок опиняючись біля нападника. Той і не моргнув, коли лейтенант блискавичним прийомом вибив зброю та повалив його на пісок, підминаючи під себе. У цю ж мить поруч виріс майор і підняв лейтенантового пістолета, що випав з рук ворога. Нападник навіть не встиг витягти його з кобури, так швидко все відбулося.

Петро глянув переможеному в обличчя і тут вдруге остовпів. Бо під ним, притиснута до землі, лежала дівчина років вісімнадцяти і переляканими

очима дивилася на переможця. Чорне розкішне волосся розкинулося по піску, одну руку Петро затискував своєю залізною хваткою, друга ж безпорадно впиралася у землю. Лейтенант, все ще нічого не розуміючи, кинув поглядом по дівчині. В око впала знайома тканина з червоними квіточками. Дівчина лежала, напівприкрита власною сукнею, але у сутичці та відсунулась, оголивши невелику, але бездоганної форми пружну грудку і кругленький рожевий сосок.

Ця картина настільки не відповідала ситуації, що хлопець довго дивився на дівочі перса, не ладен нічого второпати. А коли отямився, у горлі знову пересохло. Петро відчув під собою живе тіло, яке відокремлювала тільки зібгана, зіжмакана тканина. Груди Петрові торкалися м'якого живота, а лівий бік обпікала ніжна плоть оголеного стегна. Хлопець провів поглядом по засмаглій шкірі від грудей до стрункої ноги, що випросталась уздовж його тіла. Шкіру вкривав легенький золотавий пушок, дражнячи чоловіче око.

Петро судомно ковтнув.

Дівчина, все ще не в змозі оговтатись, дивилася перелякано. Вочевидь вона стояла, прикриваючись складеною сукнею, коли лейтенант... Він випустив руку.

— Дівка-а! — здивовано протягнув майор.

Дівчина зігнула звільнену руку і сперлася на

лікті. Петро відчув, що ніяковіє, а вона, отямившись, долонею затулила сосок.

— Тьху! — Петро подумки вилаявся, але, підводячись, не зміг втриматися, щоб не оглянути дівчину ще раз. Та лежала прикриваючи груди, а сукня, зсунута Петром, оголювала половину тіла, бездоганне стегно, ноги. Кілька неслухняних темних кучериків вибивалися на білу тканину там, де щойно був Петрів живіт.

— Ого! — присвиснув Микола Пилипович. — Оце добича!

Петро нахилився, обтрушуючи ноги від піску. Дівчина лежала мовчки і не зводила з нього великих очей. Хлопець відвернувся.

— Вставай, — сказав він удавано недбало.

Дівчина перевела погляд на Миколу Пилиповича. Той підійшов до товариша. В руках тримав кобуру.

— Як же ти собиралася стріляти? — запитав він, відвертаючись. — Пістолет же спочатку нада винуть.

Ззаду зашаруділа тканина.

— А я не збиралася, — з удаваною зухвалістю сказала дівчина. — Я тільки налякати, — голос у неї бринів нервово.

— Налякати... — Микола Пилипович гмикнув.

— А що, коли йдете не спитавшись.

— Спитавшись! — обурився Микола Пилипович. — Ти диви на неї! Хазяйка найшлася. Спрашувать у неї!

— Купалася? — запитав Петро.

— А не можна?

— Можна. І ще за хвилину вона мовила:

— Все. Обертайтеся.

Дівчина стояла, поправляючи волосся і з викликом дивилася на чоловіків. Лице вкривав ніяковий рум'янець. Біла квітчаста сукня, перехоплена тонким паском, ховала струнку фігуру, спереду випинаючись двома гострими горбочками.

Петрові стало соромно за свої труси.

— Ти месн... місцева? — запитав Микола Пилипович.

— Тутешня, — підтвердила дівчина.

— Як тебе звати? — Петро взявся за джинси.

— Леся. А тебе?

Вона розмовляла задерикувато, навіть зухвало, немов спокутуючи перед собою незручне становище, в якому опинилася щойно. Хлопець посміхнувся:

— Петро.

Тільки тепер вдалося уважно роздивитися обличчя співрозмовниці. Чорні густі брови дугами огинали карі великі очі, з яких так і скакали на всі боки бісенята. Тоненький носик, мальовані губки — гарна була дівчина, що й казати. Про таких у піснях

співають — біле личко, чорні брови.

— Що з нею будемо робити? — Микола Пилипович одягався поруч.

Петро знизав плечима. Він застібнув сорочку, заховав пістолета до сумки та заходився відчищати ноги від піску. Кілька хвилин тривала мовчанка. Першою не витримала дівчина:

— А ви з Москви?

Микола Пилипович підвів голову:

— Чого ти так рішила?

— Та так яюсь... — дівчина розвела руками, — розмовляєте...

— З Києва, — кинув Петро.

— З міліції?

Микола Пилипович з Петром перезирнулися.

— Ні.

Дівчина здивувалася:

— А звідки?

Тут Микола Пилипович застібнув останній гудзик і на правах старшого групи взяв розмову на себе. Він підійшов, ніжно поклав руку дівчині на плече.

— Лесенька, розумієш, в чому діло, ми з Петром приїхали к вам у командіровку, тому що збираєм народні преданія, сказкі. — Він говорив лагідно, немов з малою дитиною, та Леся дивилася недовірливо. — У вас тут, кажуть, багато цього...

— Чого?

— Ну там сказок, преданій, людей всякіх.

— Ну?

— От. — Микола Пилипович почував підборіддя. — Ну, ми і хотім зібрати все це, щоб не пропало.

Дівчина подивилася зіщулившись:

— З пістолем?

Микола Пилипович зиркнув на Петра, та той уже зорієнтувався:

— Так він же ненастоящий, цеє, несправжній.

— Ага, — кивнув Микола Пилипович і одійшов трохи вбік. Тепер уже Петро поклав дівчині руку на плече і зазирнув у вічі:

— А правда, схожий? І важкий, правда? — наче задовольнившись побаченим, він виструнчився. — То грузини так наловчились делать. Я сам як перший раз побачив — перепугався. Думав, цеє... справжній.

Микола Пилипович додав ззаду:

— Він тоді ще бистрей пригав, чим тепер.

Обидва якнайприродніше реготнули.

Дівчина підвела на Петра карі очі й сказала раптом, як видихнула:

— А ви дужий!

Хлопець зашарівся.

Сонце продовжувало шкварити з неба, але тепер колеги цього не помічали, поглинуті

контактом з місцевим населенням. Принаймні так це називається у звітах.

— А ви нас до села проведете?

— Заблукати боїтеся?

— Боїмось, — чесно признався Петро. — А ще у вас, напевно, собаки. Ми їх теж боїмось. — І дідів, — пробурмотів Микола Пилипович.

— Що?

— Та нічого. Він жартує.

Петро галантно пропустив дівчину вперед.

Знову колеги йшли степом, і остюки чіплялися їм до штанів.

Микола Пилипович завбачливо відстав. У цьому контакті Петро мав перевагу як вікову, так і з точки зору перспективи, тому майор тільки слухав та схвально кивав головою. Все-таки молодь росте тямуща, що б там не казали.

На Петра найшло натхнення, він був значно розкутішим, ніж завжди, — жартував, сміявся, кокетував трохи. Дівчина навіть розгубилася від такого напору.

— А що це у вас село так дивно називається?

Вона стенула плечима:

— Назвали.

— От бачиш. А може, у вас в селі старі люди є, що пам'ятають, як воно раніше називалося, хто тут жив? Баби, знаєш, знахарки.

Петро зразу брав бика за роги. І це правильно.

Микола Пилипович подумки аплодував. — Є, звичайно. Де ж їх нема. А ви що, їх розпитувати будете?

— Будем, — серйозно кивнув головою Петро.

— А якщо вони не захочуть розповідати?

— У НАС захочуть, — впевнено сказав хлопець і швидко виправився. — Якщо ти попросиш. Попросиш?

— Може, і попрося. — Дівчина замислилася. — А жити де будете?

— Не знаю. Як тут у вас все організовано? Ми б хоч де. Гостиніци у вас нема?

— Нема. Вам треба до тітки Тані йти. У неї хата велика, і вона сама живе.

— А пустить?

— Чого ж не пустити? Пустить. Ви ж люди хороші? — стрельнула оком на Петра.

— Аякже!

— Так хороших людей у нас всюди пускають.

Уже біля села Микола Пилипович наздогнав молодь і торкнувся оголеного дівочого ліктя:

— Тільки слухай, Лесенька, ми тебе очень просимо, ти про цю іграшку, ну пістолет, не розкажуй нікому. Зараз врем'я таке... Іщо не так поймуть.

Дівчина на знак згоди схилила голову:

— Та що я, не розумію? Я уже доросла. І обидва добродії, ошукані південною скороспілістю,

тільки зараз зрозуміли, що дівчаті поряд, може, й шістнадцяти ще не було.

— Тітко Таню! Тітко Та-а-а-ню! — подорожні стояли біля хвіртки і вдивлялися у стежку, що вела до великого будинку в кінці подвір'я.

Сонце вже пройшло більше половини своєї щоденної дороги, але припікало як несамовите. Поодинокі перехожі навмисне, щоб роздивитися прибулих, затримувались поруч, ввічливо вітаючись з дівчиною. Петро відчував себе трохи незручно, ніби на сватанні.

— Тітко Та-ню!

Десь углибині прокинувся та загавкав собака.

— Ну, зараз почує вже.

— А може, її нема? — запитав Микола Пилипович.

Дівчина стонула плечима.

— Наче не збиралася нікуди. — І знову гукнула: — Тітко-о-о!

Хати на вулиці виглядали зовсім буденно. Звичайні, цегляні, під шифером. Великі вікна, по-міському цементовані доріжки — зовсім нічого схожого на будиночок лютого діда перед ставком. Тут, зрозуміло, двоє подорожніх відчували себе значно впевненіше.

Раптом на сусідньому подвір'ї з'явилася невеличка пишна жіночка і заспішила до хвіртки.

Леся обернулася до неї. І поки та, кваплячись, відкидала гачка та, посміхаючись приязно, чимчикувала назустріч, вдалося добре її роздивитись.

Приємна була жіночка, міцна, моторна. Рухалась м'яко, легко, хоч і поспішала, зустрічаючи гостей. Вдягнута була звичайно — барвистий халат, легенька хустка, на ногах капці. Микола Пилипович поглядом знавця зразу ж таки оцінив усі чесноти майбутньої хазяйки. Єдине, що могло б зіпсувати враження від цієї жінки, — це бородавка не переніссі, червона з чорним, велика й кругла. Але приязні молоді очі, гладеньке обличчя, моторні рухи, багата фігура — все при своєму місці — складали дуже приємне враження. Чого ж іще?

— Здрастуйте вам. Здрастуй, Лесечко. А я у куми була, та чую — Циган гавкає. Що ж ви стоїте, зайшли б на подвір'я.

Чимось рідним повіяло від її манери виливати на гостя зразу потік слів, який вражає не так довжиною, як швидкістю та ретельністю у подробицях.

Микола Пилипович ввічливо прокашлявся і додав оксамитового відтінку до свого баритона:

— Ну да, як це зайти без хазяйки? І собака у вас...

Жінка вдала, що не помітила цього немудрящого маневру, але скоса зміряла майора

поглядом, немовби оцінюючи.

— Та ну, такі козаки, і собаки злякалися.

— Це, тітко Таню, з Києва, з головного інституту, казки збирають.

— Лишенько! — сплеснула руками хазяйка. — З самого Києва! Тепер зрозуміло, в Києві ж усі собаки в намордниках, а мій Циган на намордник ще не заробив. — Вона знову позирнула на Миколу Пилиповича і, здалося, навіть підморгнула. — То що ж ви стоїте? Заходьте. — Жінка прочинила хвіртку і запрошувально гойднула головою.

— Ви їх візьмете до себе? — зупинилася за її спиною Леся.

— Та що у ж мене місця не вистачить? Я ж сама. І слова немає з ким сказати. А тут люди з самої столиці... Живіть собі, скільки захочете. Заходьте. Я вам кімнату покажу... Циган, цить, це свої.

Леся лишилася біля паркану, не заходячи на подвір'я. Вона дивилася Петрові у спину, і той, відчувши цей погляд, озирнувся.

— Я побіжу вже? — Дівчина посміхнулася, грайливо махнувши ручкою.

Петро розтяг губи ще ширше.

— Ой, дівка! — супроводила її поглядом хазяйка.

У хаті вона провела гостей просторими

кімнатами у спальню.

— Отут будете. Подобається? Вікно відчиняється, на ніч можете залишати, якщо дівчат не боїтеся. — Вона знову підморгнула Миколі Пилиповичу.

Той ще раз прокашлявся, але що відповісти, не зметикував. Він тільки поглядом дав зрозуміти, що така розмова йому дуже до вподоби.

— Ну то ви тут влаштовуйтесь, а я зараз попоїсти зроблю. Мабуть, голодні.

Петро спробував заперечити задля годиться, але його ніхто навіть не збирався слухати.

Колеги мовчки провели господиню поглядами. Як професіонали, вони звикли не обмінюватись думками у незнайомих приміщеннях. Микола Пилипович по-діловому заходився розпаковувати свої речі.

Обід не забарився, і за двадцять хвилин гості вже сиділи біля великого столу з ложками у руках, а хазяйка, вклавши пишні груди на стіл, дивилася, радіючи їхньому апетиту. Густий духмяний борщ з полумисків так і просився до рота, щось м'ясне та пахуче виглядало з казанка, а серед столу на тарілці височіли горою традиційні вареники з вишнями, міцненькі, як сама господиня. Неначе гостей тут завжди були готові прийняти.

— Ой лишенько, ми ж з вами навіть не познайомились! А все через Леську цю: «З Києва, з

Києва». Я аж злякалася, думаю, куди таких столичних та в мою хату, так що не подумайте нічого. Давайте хоч тепер знайомитись. Краще пізно, як ніколи. Вас як кличуть?

— Мене — Петро.

— Микола Пилипович.

— А я — тітка Тетяна, ви, мабуть, чули. Це для вас, — вона кивнула Петрові. — А для вас — як змовимось.

Микола Пилипович посміхнувся на хитрий хазяйчин погляд. Дуже невинно виглядало це сільське загравання.

— Ви, значить, у Києві працюєте? Ви що ж, професор?

— Доцент. — Микола Пилипович змушений був перенести увагу з запаморочливих страв до розмови. Петро проковтнув вареник і підібрався.

— Пісні збираєте?

— Сказки. А ви, ізвиняйте, де робите? — досвідчений майор перехопив ініціативу.

— Вчителюю, — тітка Тетяна зневажливо махнула рукою. — І сміх і гріх. Я ж агроном, сільськогосподарський скінчила, а одного разу голова підходе та каже: «Знову вчительку не прислали. Чи не доїхала. А діти чим винні? Виручай». От уже п'ятнадцять год і виручаю.

— Так і не було вчительки?

Хазяйка тільки головою хитнула.

— А от візьміть та пришліть когось зі свого інституту. А я тоді на пенсію піду.

— Куди ж вам на пенсію? — Микола Пилипович швидше ковтнув картоплю, щоб завершити комплімент. — У тридцять літ пенсію не дають.

— Ну, вже і тридцять, — зашарілася з приємності хазяйка. — Стара вже баба.

Микола Пилипович заперечливо похитав ложкою.

— Яка баба? А я тоді що, дед старий? Ви така, що вас хоч замуж зараз.

— Ага, чорта мені той заміж? Одного ледве спекалася.

— Пив?

— Як свиня. Більш не хочу... Хіба що якийсь городський.

Вона знову хитро глянула.

Петро, який за балачками встиг добре попоїсти, вдав занепокоєння:

— Нам же командіровки треба відмітити. Як вашого председателя знайти?

— Голови зараз немає. — Хазяйка вже спритно прибирала брудний посуд, складаючи його у велику емальовану миску. — А ви до парторга ідіть, чи як його зараз, комерційного директора. Отак вулицею, а там праворуч біла хата.

— Спасибі вам.

— Та ну. — Тітка Тетяна похитала головою. — Нема за що. Не заблукайте.

Опинившись на вулиці, фольклористи попрямували у вказаному напрямку. Сонце вже цілком серйозно збиралося відпочивати. Найкраща пора дня, коли скажена спека припинилася, повітря ще тепле, а холодний вітер та комахи ще не прокинулися, даючи змогу поласувати приємним тихим надвечір'ям. Біля воріт на лавах сиділи баби, гралися на дорозі діти. У шлунку важко перевалювались вареники, що їх, здається, з'їдено було забагато.

Хата парторга знайшлася швидко — хто ж не знає, де начальство живе. Сам хазяїн якраз стояв біля воріт, перемовляючись через паркан із сусідою. Був він у літах, мав розкішні сиві вуса і якимось дивом зберіг на голові густу копицю чорного-чорнющого волосся. Микола Пилипович, який ставився до перукарських питань більш ніж уважно, поправив капелюха на голові і заздрісно зітхнув.

Гостей колишній партійний, а тепер комерційний бог зустрів приязно — певно, сільський телеграф уже доніс повну інформацію.

— Драстуйте, гості дорогі. Чим можу допомогти?

Микола Пилипович відкашлявся:

— Ми командировані Київським

науково-дослідницьким інститутом. Собіраємо фольклор, сказки, легенди. Но у нас дуже специфічна задача. Можна з вами поговорити?

— А чого не можна? Ми завжди раді гостям. Проходьте до хати. — Парторг прочинив двері і гукнув всередину: — Любо, збирай на стіл, з Києва гості приїхали!

Колеги не звернули уваги на цей заклик, а дарма, бо коли на широкому столі серед вітальні одна за одною почали з'являтися тарілки з наїдками, відмовлятися було вже пізно, до того ж тут, здається, теж ніхто не прислухався до думки гостей.

— По чарочці за знайомство? — Невеличкий зморшкуватий парторг, чи то пак комерційний директор, скористався тим, що колеги якусь мить роззиралися у незнайомому приміщенні, і вже наливав із високої пляшки чистий, немов сльоза, самогон.

— На роботі... - промимрив було Петро, але отримав стусана під столом від старшого товариша.

— На якій роботі? Помилуйте! — Парторг обурено замахав руками і при цьому примудрився тицьнути колегам повні чарочки. — Ну, приємно познайомитись. Як то кажуть, будьмо!

Микола Пилипович одним духом вихилив свою порцію, крекнув і витер губи. Петро з шумом видихнув повітря.

— Файна штука!

— Ще по одній?

— Та якось... Ну, давайте.

Дзенькнули склянки.

Оскільки шлунки в колег уже були повні, міцна горілка справила якнайкраще враження.

Парторг зачепив на виделку смаженого перця.

— Так звідки ж у столиці знають про наше село?

Петро багатозначно посміхнувся.

— У столиці про все знають.

Микола Пилипович на правах керівника взяв ініціативу на себе.

— Ви як людина сознательна, повинні нас правильно пойняти... Понімаєте, в чом діло. Ми собіраємо не просто фолкльор, а всякі там легенди, сказки. — Майор затнувся, здається, на цьому його словниковий запас вичерпався.

Петро поспішив на допомогу:

— Нас дуже цікавлять всякі лічності, що, знаєте, там знахарюють, дощ передбачають. Діди такі, баби. Ворожать які...

Парторг кивнув.

Більш за все колеги боялися зараз, що цей зі старих часів звиклий до перевірок чолов'яга матиме їх за чергову комісію, тому намагалися сподобатись співрозмовникові за рахунок посмішки та щирої розмови. — ...Знаєте, зараз цікавляться всі.

Публікації там. От ми і вирішили звернутися до первоісточників, так сказати. Знаєте, щоб потім книжку написати.

Парторг хитав головою, жуючи собі. Навіть професійний досвід Миколи Пилиповича не міг зараз підказати, що він думає, та, на щастя, все обернулось якнайкраще.

— То це ви в саму точку попали. — Парторг налив ще по одній, і колеги не стали відмовлятися. — Ну, будьмо! — Він промокнув хлібом пишні вуса і резюмував: — То вам треба якраз до діда Юхима.

— Юхима? — перепитав Петро.

— Ага. Це таке старовинне ім'я. Та він і сам старий як пень. Ото справжній чарівник! До нього навіть з телебачення приїздили. Колгосп хату відремонтував, побілили все...

Микола Пилипович нахмурич чоло, немовби про щось здогадуючись.

— Около ставка живе?

— Чули вже? — Парторг мудро посміхнувся. — Чудесний дідуган. Наскрізь бачить. Хлопці як в сад до нього залізти збираються... в нього груші!!! — Парторг у захопленні похитав головою. — Добрі груші! Так ото він їх дрючком, хлопців тобто, і все по головах, розумієте, наче крізь паркан бачить. Нещодавно один з міста приїздив, каже, кореспондент, так той його на поріг

не пустив, каже, не кореспондент ти зовсім, каже, як починаєш з брехні, то брехнею все скінчиш...

Микола Пилипович з Петром перезирнулися. Наслідили тут, здається, їхні колеги. Сильно наслідили. — ...Про дощ то вже не кажу — коли скаже, тоді йде. Вам до нього треба.

Микола Пилипович ввічливо перебив:

— А ще хто-то єсть у вас тут?

— В смислі?

— Ну, хтось другий, не цей. — Інший? — Парторг замислився. — А навіщо вам? Все одно кращого не знайдете.

Петро клацнув пальцями.

— Та, розумієте, цей вже відомий, — він знизив голос, — в научних кругах. А нам би щось нове, що ніхто не бачив, розумієте?

— Прославитись хочете?

— Ну не те щоб...

— Але й не без того? — Парторг по-батьківському поклав руку на кремезні Петрові плечі. — Не знаю, чим вам зарадити... Є тут, правда, ще одна, але її раніше трошки... ну самі розумієте. Це ж заборонено було. Ганяли її по колгоспній лінії, так вона дотепер боїться, нікого не приймає. Кажуть, тільки для своїх. — Парторг замислився. — А ви через Наталку, яка на пошті, спробуйте. Вони там родички якісь...

Петро пожвавішав:

— А як її прізвище?

— Чиє, поштарчине? Самійленко. А взагалі, хлопці, я вам зараз одну історію розкажу — ви точно такого не бачили і у ваших научних колах про таке не чули. Отут ви точно прославитесь.

Він налив з пляшки ще по одній і змовницьки нахилився до колег:

— Ви Гоголя читали?

— «Тарас Бульба»! — знайшовся Микола Пилипович, демонструючи обізнаність зі шкільною програмою.

— Та ні, - парторг зморщився. — Ще кіно було з Куравльовим... «Вій».

— Це там, де вона в гробу літала! — згадав Петро.

Парторг кивнув, при цьому в око йому трапила повна чарка, і рука сама потяглася за нею.

— Так я вам скажу, дорогенькі ви мої, що усе це правда, що там сказано. Тільки не вся. А всю правду ніхто написати не міг, бо ніхто б ту правду не надрукував... Будьмо!

Колеги перезирнулися.

Господар витер пишні вуса.

— Це вам, хлопці, такий фольклор, що можна зразу дисертацію писати. Готова научна праця. Був у нас в селі семінарист. Ну точно як у Гоголя. Молодий, тільки приїхав у церкву служить. Неодружений... А ви чого не п'єте? — Він уважно

прослідкував, щоб у гостей спорожніли чарки, і тільки потім повів далі: — Це давно було, але я все точно знаю. Так ви ж Гоголя читали?

Микола Пилипович кивнув, Петро теж, тому що згадав фільм.

— Оце пам'ятаєте, як вона на ньому їздить? Панночка. Ще з самого початку, до того, як у церкві літала. Впіймала, засідлала та їде. Так усе це брехня, я вам скажу, бо їздити відьмам є на чому — оно коней вони заганяють у піну, всі про це знають. А до чоловіків їм значно більша цікавість. — Парторг хитро підморгнув, від чого його лице стало схожим на квашене яблуко. — Здогадуєтесь яка?

Колеги автоматично покивали, хоча, чесно сказати, не до кінця зрозуміли думку господаря.

— Тим більше, — вів далі той, — що відьми в цьому смислі геть невгамовні, їм все мало, скільки б чоловік не старався. Вони чоловіків приворожують, а тоді тягнуть за собою на шабаш, і там уже всім кодром...

— Трахкаються! — раптом видихнув Микола Пилипович, здогадавшись.

— Еге ж, — підняв пальця господар. — Гоголь оце написав — катаються, і всі давай за ним. А після тих катань, бувало, чоловік ледь живий, як уся банда на ньому поскаче по черзі, - він на мить замислився. — Правда, він же не міг написати, як воно по-справжньому було. Царизм був. Цензура.

Петро дивився недовіжливо. У Миколи Пилиповича горіли очі.

— Ну! — захочував він.

— Ото ж бо воно і «ну». — Парторг вміло тримав увагу слухачів, та воно й не диво, все-таки працівник ідеологічного фронту. — Так цей наш батюшка, як приїхав, зразу закохався в одну дівчину з села, вже й рушники готували...

— Вона відьма була! — не втримався Микола Пилипович і зразу отримав відсіч від оповідача.

— Не лізь поперед батька в пекло. Все скажу у свій час. Так отож. А тим часом накинула оком на молодого батюшку парторгова донька. Не моя, бо я ще молодий був, більше по комсомольській лінії, а нашого парторга тодішнього. Ну, зрозуміло, що в наш час ідеологія була не те що тепер, тоді за такі фокуси її батька могли не тільки партквитка позбавити — на Соловки загнали б. А їй, знаєте, закортіло і все, так з дівчатами буває. І от одного разу ця парторгова дочка підстерігає нашого семінариста вночі біля ставка. Це він мені потім розказував. Каже, хотів скупатися, а тут раптом ззаду щось хвать! І не одпускає. М'яке таке, а сильне. Наче подушка — і не тримає, і поворухнутися не можеш. Коротше, схопило його щось, потримало, поки борсатись перестав, а потім раз — і на землю кладе. І тут, каже він, відчуваю, що хтось залазить на мене...

Микола Пилипович ковтнув слину.

Парторг витримав паузу, обводячи слухачів поглядом, і, коли переконався, що потрібного враження досягнуто, повів далі:

— Темно було, тому він не бачив, хто це. Але, каже, відчуваю, що жінка. І давай вона на ньому стрибати. Ну він же особа духовна, пробував пручатися — а дзуськи, тримає його щось начебто й ніжно, але міцно. Отож раз вона на ньому відскакала, тоді трошки відпочила — і ще раз. А як на третій зазбиралась, то тут трохи попустила увагу, і у нашого батюшки права рука вивільнилася. Ну він, зрозуміло, обурений — чи бачено, щоб з духовною особою та таке виробляли? Тож намацує на шиї хрест, і хрестом її...

— По голові! — знову не втримався Микола Пилипович.

— Та ну! — Господар докірливо глянув на нього. — Чому по голові? Осеняє. Осеняє її хрестом. Хоча... — Він раптом зупинився. — Може, й по голові. Хто там знає. Ну вона, значить, злякалася, крикнула і теж залякла. А сама на ньому сидить. І тут, каже батюшка, відчуваю я, що піднімається в мені великий гнів, і сам я не відаю, що роблю. Уявляєте? Так оце ж не відає, що робить, поклав він її на траву, і сам, значить, укатав три рази підряд, щоб знала, як над духовною особою знущатися.

Микола Пилипович закотив очі, щось у голові підсумовуючи і запитав:

— Це що ж получається, п'ять раз?

— Що?

— Ну, уделал її, п'ять раз підряд?

— Чому п'ять? — не зрозумів оповідач. —

Три.

— Ну, два вона його, і три він її.

— Два та три... ну, значить, разом виходе п'ять.

— Брехня, — авторитетно заявив майор.

— Так вона ж відьма, — пояснив господар. —

А відьми знають і не такі штуки. Крім того, він же в семінарії скільки років нічирк.

— А їм хіба не можна?

— Тільки з дружиною, а він же неодружений був.

Микола Пилипович почухав потилицю. — Єслі так, тогда іще нічого, хоча скорее всього брехня.

Петро переводив очі з одного співрозмовника на іншого, але рота поки що не відкривав.

— Ну, не знаю, — обурился парторг. — Я сам там не був, а за що купив, за те і продаю. Важливо, що він її угнобив так, що вона була вже ніяка. А ніч темна, тому він навіть не бачив, хто це. Помацав — молода наче, ну і все. Зібрав одяг та пішов. А на ранок люди кажуть — парторгова донька захворіла.

Лежить не піднімається. Туди-сюди, лікарі нічого зробити не можуть. А дружина у парторга не зовсім була свідома, і вірила у всякі забобони, так от вона дочекалася, поки чоловік з хати, та й до попа — одчитай, каже, мою доньку, може, допоможе. Ночі діждалися. Щоб ніхто не бачив, що піп до парторгової хати ходє, бо самі розумієте, який це удар по ідеології. Ну, наш батюшка що — башлі в руки, будуть звуки, у цих служителів культа все просто. Збира свої ікони та до неї. Заходжу, каже, а вона лежить біла-біла. Він її за руку взяв і раптом відчуває — та сама рука. Тої самої, значить, що біля річки на нього напала. Це, значить, парторгова донька була відьмою.

Петро скептично скривив рота, він явно щось надумав, але поки що тільки уважно слухав господаря.

— Ну і сказала ця дівчина, що, значить, хоче, щоб батюшка її три ночі одчитував, тоді, значить, одужає. Каже, хай біля мого ліжка читає всю ніч, бо я так хочу. Ну а що таке хочу для парторгової доньки? Отож куди діватися батюшці — проти влади не попреш. А та, що була нареченою нашого семінариста, вона теж відьмувала, тут ви вгадали. І про цю історію, зрозуміло, довідалася, та й каже своєму жениху — це, каже, не просто так, бо та парторгова донька у нас на всю округу головна відьма. І якщо ти будеш біля її ліжка читати, тут

тобі і гаплик, бо вона мстива страшно. Вони всім кодом на тебе накинуться, тоді вже ані хрест не спасе, ані ікона. Але я тобі допоможу, навчу, як заховатися від неї. Каже, як підеш до неї одчитувати, то візьми з собою...

— Ну да, — втрутився раптом Петро, що до цього моменту не зронив жодного слова. — Це я вже десь чув. Парторгова донька літала навкруги нього на ліжку. А потім привели Вія, і він каже, підніміть мені цей...

Микола Пилипович раптом гучно заіржав.

Парторг образився:

— Що це ви вигадуете справді! Нічого такого не було. Просто відьми хотіли його впіймати, а він врятувався і на цій своїй нареченій одружився. А нічого такого не було!

— Ну, не сваріться, не сваріться, — старший рангом взяв ситуацію під контроль. — Давайте краще іще по п'ятдесят.

Тепер він уже сам наповнив чарки, і суперечку втопили на саменькому їхньому дні.

Досвідчені фахівці у спілкуванні, наші колеги поступово перевели розмову на буденні теми — за землю, за політику і просто так. Господар нарешті сп'янів, а тому остаточно возлюбив київських науковців. Після другої сулії, коли молодший, а тому тверезіший Петро нагадав про необхідність повертатися додому, парторг уже як офіційна особа

пообіцяв усіляке сприяння сучасній фольклористиці і, хоча й добряче похитуючись, особисто провів колег до дверей.

— Якщо там щось — завжди до мене звертайтеся.

Попрощавшись з гостинним хазяїном, фольклористи влаштували невеличку нараду тут-таки, біля хвіртки.

— Ну, про Вія ти йому класно засадив! — Микола Пилипович від задоволення покректував.

— А не буде всяке фуфло гнати! — Петро посерйознішав. — Ну, то що будемо робити, товариш майор?

— Поштарку цю нада спробувать. Як там її?

— Наталку.

— Угу.

— А що з дідом?

Обидва замислились, хоч після випитого це й було нелегко.

— Слухай, лейтенант, — старший групи, здається, і повинен був вирішувати у подібних випадках. — Нам яке заданіє дали? Ввійти в контакт, подго... — він замислився, — ...тувать почву, связі.

Молодший уточнив:

— Спочатку знайти.

— Нехай. От і будемо іскать.

— А може, спробуєм-таки зі старим?

— Одна дискредитація получиться. Он же все бачить. Води в нього вже випросив?

Лейтенант почухав потилицю.

— Ну, хорошо... А завтра, мабуть, я спробую? Вона ж молода, мабуть, раз Наталка?

— Ага. А я сьогодні у хазяйки провірю, може, щось про неї знає.

— Цікаво, молоді відьми бувають? — запитав лейтенант.

Майор стенув плечима.

— Наверно, — він глибоко зітхнув. — Чорт. Как їх визнавать хоть? Щоб одлічались чим-то, не помніш?

Співрозмовник лише сумно похитав головою.

— Хотя б признак якой, а то — «взнавать по разговорах з населенієм», а еслі вони не розкажуть?

— Ах ти відьма проклятуща! — рознеслося раптом вулицею, і супутники залякли на місці. — Ах ти паразитка!

На подвір'ях прокинулись собаки.

— Ти глянь, що вона наробила!!!

— Сама ти відьма!

— Дивіться, людоньки, що та сука... Ой, тримайте мене!

Петро витріщився на Миколу Пилиповича. Забрехали собаки, радіючи несподіваній розвазі.

— Маруська?

— Так.

— Ну а вона що?

— Проститутка! І донька в тебе проститутка!

Ви обоє як приїхали...

— А ти...

Хтось тихенько торкнувся Петрового ліктя.

— Добрий вечір, — почулося ззаду. —

Гуляєте?

Хлопець обернувся. Біля паркану біліла чепурненька сукня.

— Ага. — Петрові губи самі розпливлися у приязній посмішці. — Слухаєм.

— Та то вони завжди так, — дівчина, здається, вибачалася за своїх односельців.

— Добрий вечір, Лєсєнька, какая ти красивая. — Микола Пилипович теж покинув слухати галас.

Дівчина опустила очі.

Вона одягла, мабуть, найкращу свою сукню і тепер стояла така гарненька та свіжесенька, що вечір навколо урочисто сяяв, а Петрові хотілося розвернути свої широкі плечі та зачесати скуйовдженого, певно, чуба.

— А ти що тут робиш?

— Я? Живу.

— Де? У парторга?

Вона засміялася дзвінко.

— У батька свого. Це він для кого — парторг, для кого — комерційний директор, а для мене —

батько.

Колеги презирнулися.

Дівчина знову посміхнулася.

— Я у сусідній кімнаті сиділа — батько не дозволяє влізати у розмови старших... У мене брат на п'ятнадцять років старший. Тому зі мною всі як з маленькою.

Очі стрельнули з-під брів і сховалися ніяковіючи.

Запала мовчанка.

Петро нарешті прокашлявся.

— А ти кудись зібралася?

— Та так... — Вона знову опустила очі.

Затріскотіли цвіркуни. Війнув вітерець, обіцяючи прохолодну й приємну ніч.

Леся стояла, перебираючи в руках хустину. Петро зиркав на колегу, поки той, нарешті, зрозумів логіку процесу.

— Щось холодає. — Микола Пилипович картинно позіхнув. — Піду я, напевно, спать.

А чи бачили ви колись, як у полі жито зріє? А якщо бачили, то чи звертали увагу на те, що на краю, при дорозі, воно буває не зовсім звичайним — цілі пасма, чи то пак жмути, сплітаються між собою, закручуються, утворюючи щось на кшталт коси, наче хтось на вузол зав'язав. Бачили? Це називається скрутки. Там живе нечиста сила або

принаймні вважається, що живе. Раніше, було, господарі лишали трошки нескошеного жита на зиму і закручували з нього скрутку, щоб нечисті могли там жити, а не ходили по землі, шкоди не робили. Зараз уже так не заведено, може, тому і ходять всякі по світі... та не об тім річ. Говорять люди, а вони знають, що говорять, що скрутки роблять відьми. Отак свого часу, коли ще Господь по землі ходив, іде він одного разу полем і бачить — якась жінка у полі порається. Придивився, а вона скрутки з жита робить. Відьма, значить. Подумав Господь — негаразд діється, і наказав жити до рук відьмі не даватися. І справді — тільки вона руки до колосся простягає, а воно ухиляється, пригинається, до рук не йде. «Що воно таке?» — подумала відьма. Підняла голову, бачить — Господь стоїть. Зрозуміла вона, що це він зробив, і каже спересердя: «А бодай би ти, — каже, — не дійшов, куди йдеш». Почув таке Господь, посміявся і пішов собі геть. Іде-іде, коли дивиться — а з місця зійти не може. Він до відьми, а вона сміється. Тільки коли зняв Господь з жита свій наказ, відпустила його відьма. «Іди, — каже, — собі з миром». І пішов він далі по землі чудеса творити. Історія правдива, хоч і дуже давня. У наші часи такого не трапляється. Хоч якби ви опинилися чудової липневої ночі серед житнього поля, то могли б почути легке шарудіння, тихі кроки, голоси. Хто

там? Може, агроном вийшов перевірити, чи вже справді час жнива починати, а може, старі діди, що краще за агронома все знають? Що там біліє при дорозі? Нумо, придивімося уважніше, бо Місяць угорі, дарма що не повний іще, але світить, як ліхтар. Що воно там біліє? Начебто люди. Голів не видно, бо, здається, посхилялися... Господи, та це ж... тобто як вам сказати... Взагалі це жінки, двоє, і роблять вони щось, нахилившись вперед. Тільки... Тільки не вдягнуто на них нічого. Спокуса, прости Господи. Тому й біліють так їхні постаті на тлі золотавого жита. Тому й струмиться так місячне світло, відбиваючись від пружних півкуль, окреслюючи їхні форми, зриваючись донизу стрункими стегнами та гублячись десь біля землі. Це ж треба вночі таке побачити! От одна з них розігнулася, і стало видно, що це дійсно жінка, а точніше дівчина, молода зовсім, чорне розкішне волосся лежить по плечах, певно, заважає, якщо нахилитися, падає на обличчя і доводиться прибирати його за вуха, а воно тоді знову. Так, це справді зовсім молода дівчина, бо обернулася вона у місячному світлі, і стало видно все до дрібниць. Тримайтеся, хлопці! Вона одним рухом прибирає з очей неслухняну прядку, а тоді знову схиляється до своєї роботи, і стегна її, молоді, круглі, стають ще привабливішими, так що хочеться...

Пробачте. Її подруга, а що вони подруги, в

тому нема сумнівів, бо хто б оце з чужою людиною в полі голим ходив, теж раз по раз розпрямляє спину — не через радикуліт, бо ж у молодій дівчини радикуліту ще не може бути. Вона теж молода, хоч і старша за першу, і стегна у неї кругліші, і ноги впевненіше тримаються за землю, а якщо б зайти збоку і подивитися на груди, коли вона отак от нахилившись стоїть... Вона торкається ними жита, і колосся, напевне, лоскоче чутливі пипки, тому випрямляючись, дівчина розминає груди руками, а під руками у неї справжнє багатство. Цій вже волосся не заважає, бо за міською модою воно підстрижене коротко. На відміну від молодшої старша подруга — білявка, і найбільш нескромний погляд міг би навіть підтвердити, що не фарбована, а справжня, як справжніми є ця ніч, це жито і цей Місяць над полем. Подруги перемовляються, а чи промовляють щось стиха під час своєї роботи, але що вони говорять, чує тільки колосся, бо навіть до Місяця ці слова не долітають. А куди вже нам почути те, чого не чує Місяць?

От дівчата випросталися і пішли собі полем, відійшли трохи далі та знову нахилилися, немовби знайшли щось. І навіть не знаєш, як на них приємніше дивитися, чи коли отак от стоять, чи коли йдуть, коливаючи стегнами, а у старшої, білявки, трошки подригують груди, бо вона твердо

ставить ногу на землю, та й взагалі там є чому дрижати. Зате у молодшої ніжки такі, що за них не один хлопець душу заклав би. Та й взагалі не можна порівнювати жінок, особливо молодих, особливо красивих, особливо подруг.

Але щось ми забалакалися. Треба ж подивитися, що вони робили там, край дороги. А край дороги жито собі як жито, добре жито цього року, врожай буде, слава Богу. Тільки от кілька колосків сплелися якось дивно. Придивімося — та їх вузлом зав'язали. Що ж це воно таке? А оно ще один, а за ним ще. Еге, зачекайте, що ж це воно виходить? Зачекайте, зачекайте. А де наші подруги? Вони це бачили? Нумо, спитаймо.

Тільки нема вже нікого в полі. Не видно їх і на дорозі, а якби були, ми б обов'язково помітили у таку місячну ніч. Мабуть, пішли далі полем. Що, так-таки голі й пішли? Хтозна, але не видно більш нікого. Тільки скрутки з жита при дорозі і щербатий Місяць на небі, який все бачив, все знає, але нічого нікому не скаже — ні нам, ні вам.

Невиспаний Петро сумно крокував до пошти. І якого чорта в таку рань? Наче втече та поштарка.

Вчора вони запроваджалися пізенько, під місяцем, коли цвіркуни, немов скажені, тріщать з усіх боків, а степовий вітер огортає ніжною прозорою хвилею. Здебільшого мовчали, бо Петро тільки про людей був такий веселий та розкутий,

але сам на сам чомусь знітився. Та й Леся не дуже знала, про що говорити з цим міським, освіченим — певно, сміятиметься з неї, з сільської школярки. Навіть не поцілувалися жодного разу. Якесь ідіотство вийшло, і, певно, дівчина це відчула, бо, врешті, просто вибачилась і пішла додому, хоча можна було ще гуляти й гуляти. На хлопцеве «Куди ти поспішаєш?» сказала: «Завтра рано вставати». Петро й зараз відчував ніяковість. Ще й від начальства отримав по шиї, коли повернувся: «Цей контакт не обусловлений необхідністю». Майор крутився на ліжку і був чомусь у поганому гуморі. А з самого рання... якого чорта?! Коли іще отак доведеться виспатися, щоб у селі, у чудовій екології? У людей його фаху сон завжди цінувався на вагу золота.

Село вже давно працювало. На подвір'ях крутилися тільки старі баби. А сонечко з неба обіцяло звичайну липневу спеку, і навіть важко було уявити, що там робиться вдень, у полі, коли до лісосмуги, єдиного захисту від пекучих променів, не менш як два кілометри, а вода в діжці край дороги іржава й тепла. Петро добре пам'ятав це іще з шкільних таборів. А потім з училищем скільки їздили. Смішно згадувати. Майбутні офіцери, а чого тільки не робили — і сапали, і косили. Навіть кавуни збирати одного разу довірила Батьківщина.

Пошта стояла на чільному місці, біля контори,

і шлях до неї лежав повз центральний майдан. Якщо можна було вжити таке пишне слово до заплінутого голого клаптя землі із традиційною цементною фігурою скраю. Це був типовий шедевр із тих, що прикрашають собою і без того красиві колгоспні площі, і являв він собою жінку з піднятими вгору руками, а в цих руках виднілося щось велике і алегоричне — чи то сніп пшениці, чи рушники. Вочевидь воно мало символізувати боротьбу за врожай, а може, велич мрій радянського колгоспника. Біля самого пам'ятника починався паркан парторгової садиби. Петро на мить зупинився, згадуючи. Це ж треба, яку історію зліпив їм вчора парторг, Лесин батько. А вона, виявляється, з сусідньої кімнати все чула. От воно що — конспірація! Виявляється всюди ховаються вуха, навіть у селі, на природі.

Під пильним поглядом бетонної статуї Петро зупинився біля дверей з синьою вивіскою і, набравши повітря в груди, обережно прочинив стулки.

Сільська пошта теж нагадувала тисячі своїх сестер, розкиданих по колишніх центральних садибах наших колишніх колгоспів. Доміру пошарпана, доміру чепурна, квіти у вазонах, стенд із зразками оформлення кореспонденції та дерев'яна стійка. На стійці прикраса — жмутик скручених косою золотих колосків жита, така собі

сільська ікебана, а за нею молода симпатична білявка. «Оце вона і є, - промайнуло у Петровій голові. — Наталка».

— Доброго ранку.

Дівчина, підвела голову і приязно посміхнулася, побачивши такого гарного клієнта.

— Та вже добрих півдня, — відповіла вона грайливо.

Клієнт, у свою чергу, наблизився до стійки і сперся на неї, отримавши змогу роздивитися свою контактерку докладніше. Вона була гарною, а втім, у нас всі жінки гарні, особливо у двадцять років. Коротко підстрижене біляве волосся трошки закручувалося біля вух, обмальовуючи і без того кругле личко. Літній сарафан відкривав приємної повноти плечі й натякав на такі самі приємні груди, що, знаєте, грішним ділом, хочеться помацати. З висоти Петрової позиції можна було побачити навіть трошки більше, ніж розраховувала дівчина, хоча хіба ми знаємо, на що вона розраховувала?

Петро посміхнувся на всі тридцять два зуби. Грунт для більш-менш тривалої розмови, таким чином, було підготовано.

— А я з Києва приїхав до вас, — досвідчений лейтенант не хотів здатися надто великим цабе, щоб не злякати дівчину, тому навмисне будував фрази дещо незграбно.

Поштарка відклала книжку, що читала весь

ранок, і кокетливо поправила зачіску:

— До мене?

— Якщо ви зможете допомогти мені відправити телеграму.

— А чого ж не допомогти? Я для того тут і сиджу. Вам термінову чи звичайну?

— Просту-звичайну, як я сам. — Він перехилився через стійку і потягнувся до стосика жовтуватих бланків. Поштарка автоматично простягла руку туди ж, і пальці їхні зустрілися якоїсь миті на полірованій колись поверхні стола. Дівчина не зразу, але все-таки відсмикнула руку.

— Пробачте... А ви спритний. У столиці всі такі?

— Аякже!

Під уважним дівочим поглядом Петро взяв замусолену ручку і схилився над бланком. Він зрозумів, що обрав правильну тактику. Робити поштарці нема чого, а позагравати тим приємніше, що насправді вона була абсолютно не на Петрів смак. От з такими він почувався впевнено, легко входив у контакт, навіть іноді занадто легко. Не те що вчора на прогулянці, ішов як бовдур, наче не офіцер, а дійсно якийсь цивільний недоносок. Петро прикусив без того надгризений кінець ручки та скоса зиркнув на дівчину. Вона під його поглядом миттєво стрепенулася та взялася навіщось перекладати папірці з шухляди на стіл, а потім

назад. Петро нашкрябав стандартний текст, мовляв, доїхав нормально, влаштувався нормально, все нормально, і приписав спеціальну адресу для таких повідомлень. Адреса була невід'ємною частиною їхньої легенди. Петро вважав це перестраховкою, але досвідчений майор поділяв думку начальства, що краще перебдіти, чим недобдіти, тому слідкував за виконанням інструкцій у чотири ока.

Ще раз перевіривши текст, лейтенант елегантним рухом простягнув списаний бланк через стійку.

Поштарка знову навіщось поправила зачіску.

— А я знаю, вас Наталкою кличуть.

— Звідки знаєте? — здивувалася вона.

— На вулиці спитав. Люди кажуть, там на площі пошта, а в ній дівчина сидить така красива, Наталкою звати.

— Ну, прямо вже й красива... — зашарілася з приємності дівчина.

— Так і сказали, клянуся!

Вона ще більше почервоніла.

— А я — Петро. Ми з колегою приїхали до вас з наукового інституту збирати фольклор.

— Надовго? — Вона нарешті взялася обробляти бланк телеграми.

— Поки весь визбираємо.

— Тоді надовго... А телеграма дружині? — спитала дівчина, не піднімаючи очей.

Петро засміявся:

— Ні, цього лиха ще не маю. Її обличчя миттєво розквітло щирою усмішкою.

— А де це ви «нормально влаштувалися»? Ой, ви пробачте, що я розпитую... — Очі стріляли з-за конторки, як завзятий кулемет.

Петро відчув себе мішенню на полігоні.

— Та нічого, розпитуйте на здоров'я. Нас тітка Тетяна на квартиру взяла. Леся склала протекцію.

— Леся? — На дівоче обличчя знову набігла хмарка.

— Леся, парторгова донька. Знаєте її?

— Знаю, — недобре глянула поштарка. — Швидка дівчинка.

Петро чомусь зашарівся і, щоб сховати свою ніяковість, знову перехилився через стійку:

— Слухай, Наталко, можна я на «ти»?

— Можна.

— Так от, слухай, ти випадково зуби заговорювати не вмієш?

— Та ви й самі... - посміхнулася вона.

— А чого це ти викаєш? — обурився Петро. — Якщо я на «ти», то давай і ти, а то буде тут мені викати. Домовились?

Наталка кивнула, і біле волосся гойднулося вперед-назад.

— Так я серйозно нащот зубів. Ми вдвох

приїхали з колегою. То у нього зуби прихопило — нема сил. Ледь живий чоловік.

— Молодий? — співчутливо спитала дівчина.

— Та де там! Але й не старий. А як зуби болять, то тоді чоловік ніякий — ні молодий, ні старий, а хворий, правильно?

— Авжеж.

— Так оце я шукаю, хто б йому допоміг, бо до міста їхати сама знаєш як воно, а кажуть, баби як замовлять, то краще стоматолога.

— Сала треба на ясна покласти, — порадила дівчина.

— Сала? — здивувався Петро і раптом засміявся. — Так він не може, він одразу його з'їдає.

— Тоді горілкою можна прополоскати.

— Ага. Із салом.

Тут уже обоє засміялися щиро і весело.

— А скажіть, тобто скажи, Петре, ти як фольклор збираєш, вдень чи вночі? — запитала поштарка, одсміявшись.

— Більше вдень. — Петро не зрозумів, до чого йдеться.

— А ввечері що робиш? — Вона підняла обличчя і подивилася ясними-ясними очима.

— Та так якось.

— Скучаєш?

— По-різному.

— А то ходімо якомсь, я тобі село покажу, може, купаємось. Ти вночі любиш купатися?

— Люблю.

— Ну?

Петро гмикнув:

— А нащот зубів як?

Вона продовжувала дивитися не моргаючи.

— Попитаю. Може, знає хтось. Ввечері скажу.

Він ледь зумів відірватися від цього погляду і спитав:

— За телеграму скільки з мене?

— П'ять сорок. — Вона поправила бретелю, яка і без того добре сиділа на плечі.

Коли Петро виходив на вулицю, у нього аж щоки заморилися посміхатись. Неприємно було тільки думати, що про такі його довгі теревені можуть передати Лесі. То вже, певно, відбрехуватись доведеться. Хоча що тут такого — ну, зайшов чоловік на пошту телеграму відправити. Проте все одно неприємно.

А Микола Пилипович у цей час теж крокував собі вулицею. Він іще вночі, коли не міг заснути, вирішив покращити конспірацію, тому наказав лейтенантові прийти до нього на зустріч до найближчого гаю, подалі від сторонніх вух та можливого прослуховування. Зрозуміло, що тут прослуховувати нема кому, та й апаратури відповідної немає, але закон один на всіх, а

береженого Бог береже. Оно у парторга донька сиділа у сусідній кімнаті, хто б це знав.

Майор мав причини для поганого настрою, оскільки так і не зміг заснути, а не зміг заснути знов-таки через поганий настрій, причиною якого якраз і була хазяйка квартири, Тетяна.

Вчора, коли прийшов він, полишивши молоду генерацію розважатись, хазяйка сіла на ганку з метою побалакати з міським гостем. Микола Пилипович, зрозуміло, був не проти, тому що розмовляла вона приємно, посміхалась весь час. А хіба що — літо, відрядження, Тетяна жінка самотня, та й він в таких справах пасти задніх аж ніяк не звик. Хіба тільки специфічне завдання могло додати клопоту. Хто його знає, відьми, нечиста сила чи цей, аномальні явища. Тому майор про всяк випадок стримувався і одразу в багнети не йшов. Треба трошки роздивитися.

Хазяйка ж трималася приязно та відкрито. Була вона з тієї породи, що люди кажуть «українська молочна», і все своє багатство носила картинно випнувши вперед, повільно та гордовито — саме те, коли чоловік розуміє.

— А жінок у вас в інституті багато?

— Та єсть...

— А гарні?

Микола Пилипович посмикався на стільці, але обережність перемогла.